

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 4.10.2000
COM(2000) 612 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Δημιουργία του «Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας» : κατευθυντήριες γραμμές των δράσεων
της Ένωσης στον τομέα της έρευνας (2002-2006)**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ.....	3
1. Το σχέδιο «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας »	3
2. Οι δράσεις υποστήριξης της έρευνας στην Ένωση	4
ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	6
1. Οι στόχοι.....	6
2. Τρεις βασικές διαστάσεις	7
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ.....	9
1. Τα κριτήρια.....	9
2. Οι προτεραιότητες.....	10
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ : ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	12
1. Η γνώμη της ομάδας ανεξαρτήτων εμπειρογνομόνων	12
2. Η αξιολόγηση της Επιτροπής	13
ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.....	14
1. Ερευνητικές δραστηριότητες.....	14
2. Έρευνα και καινοτομία, «νέες επιχειρήσεις» και ΜΜΕ	16
3. Ερευνητικές υποδομές.....	17
4. Ανθρώπινοι πόροι	17
5. Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες	18
ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	19
ΤΑ ΠΡΟΣΕΧΗ ΣΤΑΔΙΑ.....	21

ΝΕΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Το σχέδιο «*Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας*» προσφέρει νέους ορίζοντες για τις επιστημονικές και τεχνολογικές δραστηριότητες και για την πολιτική έρευνας στην Ευρώπη.

Φιλοδοξία του σχεδίου είναι να διαμορφωθούν οι συνθήκες εκείνες οι οποίες θα επιτρέψουν τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της ευρωπαϊκής έρευνας, ενισχύοντας τη συνοχή των δραστηριοτήτων και των πολιτικών έρευνας που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη.

Ένας άλλος στόχος είναι να τεθούν οι βάσεις για ένα νέο συμβόλαιο μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών, της επιστήμης και της τεχνολογίας, τοποθετώντας και πάλι την έρευνα στο κέντρο της κοινωνίας και καθιστώντας τις εφαρμογές της αντικείμενο έγκυρου πολιτικού προβληματισμού λόγω των κοινωνικών τους επιπτώσεων.

Στις αρχές της δεκαετίας 80, ακούγονταν φωνές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αναφορικά με τους κινδύνους καθυστέρησης της Ευρώπης σε σχέση προς τις Ηνωμένες Πολιτείες στους σημαντικούς τομείς της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης.

Σχεδόν είκοσι χρόνια μετά, η έρευνα εμφανίζεται ως βασική συνισταμένη της οικονομίας και της κοινωνίας των γνώσεων, που αναπτύσσονται σε παγκόσμια κλίμακα. Σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλοτε αποκαλύπτεται η έρευνα ως μια από τις σημαντικότερες κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, για την απασχόληση και την ποιότητα της ζωής. Η επιστήμη και η τεχνολογία αποτελούν εξάλλου κεντρικό βασικό στοιχείο στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Οι διαρθρωτικές αδυναμίες της Ευρώπης στον τομέα της έρευνας ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν. Το 1999, η Ευρωπαϊκή Ένωση επένδυσε 70 δις. ευρώ λιγότερα από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες στην έρευνα και ανάπτυξη. Σήμερα τοποθετείται πίσω από τις Ηνωμένες Πολιτείες και πίσω από την Ιαπωνία στις δαπάνες για έρευνα σε σχέση προς το ΑΕΠ (1,8 % έναντι 2,7 % και 3,1 % αντίστοιχα), αλλά και επίσης σε σχέση προς τον αριθμό των ερευνητών, τον αριθμό των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και τις εξαγωγές υψηλής τεχνολογίας ανά κάτοικο.

Η έρευνα πρέπει να διαδραματίσει πιο δραστήριο και κεντρικό ρόλο στη λειτουργία της ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας. Χρειάζεται λοιπόν να ενισχυθούν οι κρατικές και ιδιωτικές προσπάθειες έρευνας στην Ένωση, αλλά και επίσης επιβάλλεται να συντονιστούν οι ερευνητικές προσπάθειες των κρατών μελών, μεταξύ τους και με τις προσπάθειες της Ένωσης.

Πρέπει επί πλέον να δοθούν στους ευρωπαίους πολίτες τα απαιτούμενα μέσα ώστε να ξαναβρούν αυτοί τον ενθουσιασμό τους για τις περιπέτειες της γνώσης, ενθουσιασμό που εκδήλωσαν και σε άλλες στιγμές της ιστορίας τους αλλά και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην πρόοδο της τεχνολογίας.

1. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ »

Με το πνεύμα αυτό η Επιτροπή πρότεινε τον Ιανουάριο του 2000 τη δημιουργία του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*»¹.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας στις 23-24 Μαρτίου, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ενέκριναν πλήρως το σχέδιο αυτό ως κεντρική συνισταμένη για το χτίσιμο μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας της γνώσης.

¹ COM(2000)6.

Για την υλοποίησή του και στα πλαίσια μιας «ανοικτής μεθόδου συντονισμού» προσδιόρισαν σειρά στόχων και προθεσμιών.

Στην συνέχεια των πορισμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, με την απόφαση του Συμβουλίου έρευνας της 15ης Ιουνίου 2000, καλούνται τα κράτη μέλη και η Επιτροπή να λάβουν τα μέτρα που είναι απαραίτητα για την έναρξη υλοποίησής του.

Εν τω μεταξύ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε αποφασιστική υποστήριξη στο σχέδιο με την απόφασή του της 18 Μαΐου 2000.

Ο «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» χαιρετίστηκε επίσης από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και από την Επιτροπή Περιφερειών καθώς και από τις υποψήφιες χώρες μέλη, σήμερα ήδη συνεργαζόμενες με το πρόγραμμα-πλαίσιο της Ένωσης για την έρευνα, που εκλήθησαν να συμμετάσχουν πλήρως στην πρωτοβουλία αυτή, υποστηρίζοντας έτσι δυναμικά τη διαδικασία διεύρυνσης.

Η πρωτοβουλία χαιρετίστηκε ένθερμα επίσης από την επιστημονική και βιομηχανική κοινότητα, από πολλές εκατοντάδες επιχειρήσεων, οργανισμών έρευνας και από μεμονωμένους ερευνητές οι οποίοι και διατύπωσαν τις παρατηρήσεις τους, αυθόρμητα ή ως απάντηση σε μια τεράστια επιχείρηση διαβούλευσης. Τα αποτελέσματα αυτής εισήχθησαν στην τοποθεσία του διαδικτύου με τον τίτλο «Για έναν ευρωπαϊκό χώρο στον τομέα της έρευνας»², όπου μπορεί κανείς να τα συμβουλευτεί.

Η εγκαθίδρυση του «Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας» θα αποτελέσει βεβαίως προϊόν κοινών προσπαθειών της Ένωσης, των κρατών μελών της και των ερευνητικών κύκλων.

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της επικοινωνίας, η επιταχυνόμενη επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος και το πλήθος των κοινωνικών τους επιπτώσεων, καθιστούν τον «Ευρωπαϊκό χώρο έρευνας» στόχο του οποίου η πραγματοποίηση δεν είναι δυνατό να καθυστερήσει.

Η υλοποίησή του απαιτεί καταρχήν ορισμένες πρωτοβουλίες, ιδίως νομικής και κανονιστικής φύσεως, ειδικότερα δε σε ό,τι αφορά τα μέτρα που απαιτούνται για την αναίρεση των εμποδίων που παρακωλύουν την ελεύθερη κυκλοφορία των ερευνητών, των γνώσεων και των τεχνολογιών στην Ευρώπη σε διάφορους τομείς: επιστημονικές σταδιοδρομίες, συστήματα κοινωνικής προστασίας, καθεστώτα πνευματικής ιδιοκτησίας και ρυθμίσεις σε θέματα μεταφοράς γνώσεων και διάδοσης αποτελεσμάτων.

Η Επιτροπή θα παρουσιάσει στους ερχόμενους μήνες αναλύσεις και ενδεχομένως προτάσεις επί των θεμάτων αυτών, με βάση μια εργασία αξιολόγησης που πραγματοποιείται από κοινού με τα κράτη μέλη.

Εκτός από πρωτοβουλίες αυτού του τύπου, οι δράσεις οικονομικής υποστήριξης της έρευνας στην Ένωση έχουν να παίζουν σημαντικό ρόλο. Η παρούσα Ανακοίνωση αφορά πιο συγκεκριμένα τις δράσεις αυτές καθώς και τη μορφή που πρέπει να πάρουν στο μέλλον.

Ωστόσο, η ανακοίνωση δεν παρέχει ενδείξεις περί των απαιτούμενων χρηματοδοτικών και ανθρώπινων πόρων. Τα στοιχεία αυτά θα δοθούν κατά την παρουσίαση των επίσημων προτάσεων του Προγράμματος πλαισίου και των ειδικών προγραμμάτων.

2. ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

Οι στόχοι του σχεδίου «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» επιβάλλουν πράγματι να επανεξεταστεί η μορφή και το περιεχόμενο των δράσεων της Ένωσης σε ερευνητικά θέματα.

² <http://europa.eu.int/comm/research/area.html>.

Οι μελλοντικές δράσεις υποστήριξης της έρευνας της Ένωσης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ευρωπαϊκές ανάγκες στον τομέα αυτό αλλά και τις ποικίλες διαστάσεις τους: τις απαιτήσεις της ανταγωνιστικότητας καθώς και τις προσδοκίες των πολιτών· την ανάγκη επίτευξης υψηλών επιδόσεων αναφορικά με την ισόρροπη τεχνολογική ανάπτυξη στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης· τις ανάγκες σχετικά με τη χάραξη, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των πολιτικών της Ένωσης.

Οι δράσεις αυτές θα πρέπει επίσης και κυρίως να έχουν σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε να εμπεδώνουν σχετικές δομές ικανοποιητικότερα από ό,τι το επετύγχαναν μέχρι τώρα οι προηγούμενες.

Συμπληρώνοντας τις πρωτοβουλίες της ευρωπαϊκής επιστημονικής διακυβερνητικής συνεργασίας που ξεκίνησαν κατά τη δεκαετία του 50, τα προγράμματα-πλαίσια της Ένωσης συνέβαλαν αποφασιστικά στην ενίσχυση των ευρωπαϊκών ερευνητικών δυνατοτήτων.

Τα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργήθηκαν μέσω αυτών (250.000 διεθνείς δεσμοί συνεργασίας από το 1995 έως το 1999) αποτελούν αξιόλογο κεκτημένο.

Συνολικά, τα εν λόγω προγράμματα-πλαίσια μέχρι τώρα ήρθαν ασφαλώς ως συμπλήρωμα σειράς 15 εθνικών προγραμμάτων που εκτελούνταν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

Για να μπορέσουν να παίξουν έναν πιο διαμορφωτικό ρόλο κατά την υλοποίηση του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*», θα πρέπει να συνδεθούν στενότερα με τις εθνικές δράσεις και πρωτοβουλίες της διακυβερνητικής ευρωπαϊκής συνεργασίας. Τα οικονομικά τους μέσα θα πρέπει να συνδεθούν στενότερα με αυτά άλλων χρηματοδοτικών πηγών, κρατικών και ιδιωτικών.

Το σχέδιο «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» χρειάζεται να δώσει όλο του το βάρος στην αρχή της συμπληρωματικότητας των δράσεων της Ένωσης και αυτών των κρατών μελών, όπως αναφέρεται στη Συνθήκη.

Θα πρέπει για τον σκοπό αυτό να σχεδιαστούν και χρησιμοποιηθούν νέα μέσα και νέοι τρόποι παρέμβασης, ειδικά σχεδιασμένοι για τη διόρθωση των διαρθρωτικών αδυναμιών της ευρωπαϊκής έρευνας.

Στόχος του παρόντος εγγράφου είναι να προταθούν οι κατευθυντήριες γραμμές για τις μελλοντικές δράσεις υποστήριξης της έρευνας στην Ένωση, ειδικότερα το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα, για τα έτη 2002-2006, όπως ορίζονται σε αυτήν την προοπτική. Στο παρόν προβλέπεται εξάλλου η ανασκόπηση, στα μέσα της περιόδου εφαρμογής του, του 5ου Προγράμματος πλαισίου για την έρευνα εκ μέρους της Επιτροπής και εξ αυτού αποτελεί επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τα μέσα της περιόδου εφαρμογής του, κατά την έννοια των άρθρων 6 των αποφάσεων αριθ. 182/1999/EK και αριθ. 1999/64/Ευρατόμ με τις οποίες θεσπίζονταν το πέμπτο Πρόγραμμα πλαισίου.

Η παρουσίαση αυτών των κατευθυντηρίων γραμμών θέτει σε κίνηση μια διαδικασία που θα συνεχιστεί με εμπειριστατωμένη συζήτηση των προβλεπομένων μηχανισμών καθώς και με μια τεκμηριωμένη εξέταση των προτεραιοτήτων.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι μελλοντικές δράσεις υποστήριξης της έρευνας στην Ένωση πρέπει να σχεδιαστούν σε σχέση με τους βασικούς άξονες του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*».

Η εγκαθίδρυση του χώρου αυτού είναι απαραίτητη για να μπορέσει έτσι η Ένωση να επιτύχει στο ακέραιο τους στόχους της ερευνητικής και αναπτυξιακής τεχνολογικής πολιτικής όπως αυτοί καθορίζονται στη Συνθήκη: ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών βάσεων της κοινοτικής βιομηχανίας και προώθηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της, δρομολόγηση των απαραίτητων ερευνητικών δράσεων στα πλαίσια άλλων πολιτικών της Ένωσης.

Αυτά συνεπάγονται τα δεδομένα ότι θα αναληφθούν δράσεις σε αρκετούς τομείς, εκ των οποίων ο πρώτος (υποστήριξη καθ'αυτό ερευνητικών δράσεων διαφόρων τύπων) αντιπροσωπεύει ουσιαστικό μέρος των προσπαθειών της Ένωσης.

1. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Παρουσιάζομενοι κατά τρόπο θεματικό που δεν προδικάζει τη δομή του μελλοντικού προγράμματος-πλαισίου, ούτε τον τρόπο με τον οποίο θα εφαρμοστούν οι τέσσερις κατηγορίες των προβλεπομένων δράσεων, δυνάμει του Τίτλου XVIII της συνθήκης, οι επιδιωκόμενοι στόχοι στους διάφορους αυτούς τομείς είναι οι εξής:

– **Δραστηριότητες έρευνας :**

Βελτίωση των επιδόσεων της ευρωπαϊκής έρευνας ιδίως με τη δημιουργία δικτύων και συντονισμένη εκτέλεση εθνικών προγραμμάτων. Ενσωμάτωση σε δίκτυα δημόσιων (ιδίως πανεπιστημιακών) και ιδιωτικών κέντρων και ιδρυμάτων μεγάλου κύρους που λειτουργούν στα κράτη μέλη. Εκτέλεση μεγάλων σχεδίων προσανατολισμένης έρευνας, ιδίως βιομηχανικής.

– **Έρευνα και καινοτομία, «νέες επιχειρήσεις» και ΜΜΕ :**

Ενίσχυση των τεχνολογικών δυνατοτήτων για καινοτομίες μέσα στην Ένωση, ιδίως με την υποστήριξη της έρευνας για και μέσα στις ΜΜΕ, τη διάδοση των αποτελεσμάτων, τη μεταφορά και την πρόσληψη γνώσεων και τεχνολογιών, την εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και τη δημιουργία τεχνολογικών επιχειρήσεων.

– **Ερευνητικές υποδομές :**

Ενίσχυση των ευρωπαϊκών ερευνητικών υποδομών με την υιοθέτηση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα αυτόν, λαμβάνοντας υπόψη ζητήματα πρόσβασης, λειτουργίας και κατασκευής, πολιτική η οποία θα καλύπτει επίσης θέματα ηλεκτρονικών δικτύων μεγάλων δυνατοτήτων για την έρευνα.

– **Ανθρώπινοι πόροι :**

Ενίσχυση, σε επίπεδο επιστημονικό, τεχνικό και καινοτόμο, του ευρωπαϊκού ανθρωπίνου δυναμικού, για μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, ιδιαίτερα με αυξημένη διασυνοριακή κινητικότητα, με ανάπτυξη ευρωπαϊκών σταδιοδρομιών, με εντονότερη παρουσία των γυναικών στην έρευνα, με αυξημένη ελκυστικότητα των επιστημονικών επαγγελματιών για τους νέους και ελκυστικότητα της Ευρώπης για ερευνητές προερχόμενους από τρίτες χώρες.

– **Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες :**

Καθιέρωση, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ενός νέου συμβολαίου μεταξύ επιστήμης και κοινωνίας ενισχύοντας τους δεσμούς μεταξύ δράσεων, πολιτικών έρευνας και κοινωνικών αναγκών, με την πληρέστερη συμπερίληψη των αναγκών που σχετίζονται με της αρχές της πρόληψης και της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και των κοινωνικών και ηθικών δεοντολογικών συνεπειών της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου.

2. ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Κατά τη δρομολόγηση των δράσεων που θα εκτελεστούν στους τομείς αυτούς, πρέπει να ληφθούν υπόψη τρεις συγκεκριμένες διαστάσεις :

- Πρώτον, η διάσταση μιας συνολικής συνοχής της **ευρωπαϊκής επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας**. Στόχος εδώ είναι η εμβάθυνση των αποτελεσμάτων των πρωτοβουλιών της ευρωπαϊκής συνεργασίας με :
 - Το βελτιωμένο συντονισμό των δραστηριοτήτων διαφόρων οργανισμών, μεταξύ τους και με αυτές της Ένωσης·
 - Μια πιο συστηματική αξιοποίηση των δυνατοτήτων για κοινές ή συγκλίνουσες δράσεις.
- Δεύτερον, η **περιφερειακή διάσταση**. Οι δράσεις που εκτελούνται από την Ένωση θα πρέπει να έχουν σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε να ενθαρρύνεται:
 - Η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διαθέτουν οι περιφέρειες με την δικτύωση των μέσων τους και των δραστηριοτήτων τους σε θέματα έρευνας, καινοτομίας και μεταφοράς τεχνολογίας, ειδικότερα δε εκεί όπου οι περιφέρειες αντιμετωπίζουν συναφή προβλήματα·
 - Η συμπερίληψη των εδαφικών, γεωγραφικών ή οικονομικών ιδιομορφιών κατά την εκτέλεση των δραστηριοτήτων έρευνας στην Ευρώπη.
- Τρίτον, η **διεθνής διάσταση**. Επειδή πρόκειται να ενσωματώσει πλήρως τις υποψήφιες χώρες, ο «*Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας*» αποτελεί πραγματικότητα ανοικτή στον κόσμο. Οι στόχοι που πρέπει να επιδιωχθούν εδώ είναι:
 - Μεθόδευση συνεργασιών που επιτρέπουν στους ερευνητές και στους ευρωπαίους επιχειρηματίες την πρόσβαση σε γνώσεις και τεχνολογίες παραγόμενες σε άλλα μέρη του κόσμου·
 - Κινητοποίηση των επιστημονικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων της Ένωσης προς την κατεύθυνση της διεθνούς κοινότητας και των χωρών εταίρων της στους τομείς όπου η Ευρώπη διαθέτει αναγνωρισμένη τεχνογνωσία.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών θα απαιτηθεί συγκεκριμένα η σύναψη συμφωνιών συνεργασίας ή ειδικών συμβάσεων σε ορισμένους τομείς (π.χ. καταπολέμηση σοβαρών ασθενειών ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, προηγμένα υλικά).

Αν ληφθούν υπόψη οι τρεις αυτές διαστάσεις αυτό θα πρέπει να οδηγήσει στη μεθόδευση κοινών ή συμπληρωματικών δράσεων με αυτές που προβλέπονται σε σημαντικούς τομείς του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*» και με αυτές που εκτελούνται αντίστοιχα:

- Από όργανα και οργανισμούς της διακυβερνητικής ευρωπαϊκής επιστημονικής συνεργασίας:
 - Γενικού χαρακτήρα όπως το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επιστήμης, το COST και το EUREKA³.
 - Ειδικής φύσεως, όπως συγκεκριμένα το ESA, το EMBL, το ESRF και το CERN³.
- Τα Διαρθρωτικά ταμεία, οι περιφερειακές πρωτοβουλίες και οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.
- Τα προγράμματα οικονομικής και τεχνικής ενίσχυσης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των τρίτων μεσογειακών χωρών, καθώς και άλλα χρηματοδοτικά όργανα διεθνούς συνεργασίας.

³ ESA: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος, EMBL: Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Μοριακής Βιολογίας, ESRF: Ευρωπαϊκό Κέντρο Ακτινοβολίας Συγχρότρου, CERN: Ευρωπαϊκό Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

1. ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Οι ευρωπαϊκές ερευνητικές προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν καλύτερα σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων. Οι προτεραιότητες αυτές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο πολιτικής επιλογής, με βάση αντικειμενικά κριτήρια.

Το ζήτημα των αρχών στις οποίες βασίζεται η επιλογή και η αιτιολόγηση των δράσεων της Ένωσης σε θέματα έρευνας, τίθεται σε δύο επίπεδα.

Πριν απ' όλα πρέπει να υπάρχει επαρκής αιτιολόγηση της κρατικής ενίσχυσης. Οι δημόσιες αρχές νομιμοποιούνται να υποστηρίζουν ερευνητικές δραστηριότητες των οποίων τα αποτελέσματα αποκτούν σημασία δημόσιου αγαθού ανώτερη από το άμεσο όφελος εκείνων που πραγματοποιούν την έρευνα.

Αυτό συμβαίνει με τη βασική έρευνα, αλλά επίσης και με πολυάριθμες δραστηριότητες της προσανατολισμένης έρευνας.

Η κρατική ενίσχυση νομιμοποιείται και επιβάλλεται όταν οι υπόψη έρευνες μπορούν να συμβάλουν ή ακόμη και όταν είναι απαραίτητες στην εφαρμογή κρατικών πολιτικών, αλλά και όταν η ενίσχυση όταν μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινωνία και να προωθήσει την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να αναλαμβάνουν ερευνητικές δραστηριότητες με ρίσκο ή άλλες μακροπρόθεσμες οι οποίες δεν είναι άμεσα αποδοτικές αλλά και βοηθώντας να υπάρχει μεγαλύτερη διαφάνεια στην αγορά γνώσεων.

Το δεύτερο επίπεδο αφορά την αιτιολόγηση της ενίσχυσης σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ειδικότερα δε στην κοινοτική. Η έννοια κλειδί εδώ είναι η **«Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία»**.

Η «Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία» είναι αρχικά και βασικά συνδεδεμένη με την ειδική μορφή που πρέπει να παίρνουν οι δράσεις της Ένωσης στον τομέα της έρευνας και οι οποίες μπορεί, με βάση τους όρους της Συνθήκης, να συμπληρώνουν τις δράσεις των κρατών μελών.

Η αρχή «Ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία» πρέπει όμως επίσης να προσφέρει τον βασικό κανόνα για την επιλογή προτεραιοτήτων και θεμάτων παρέμβασης της Ένωσης στον τομέα της έρευνας.

Στο παρελθόν, καταστρώθηκε αρκετές φορές υπό διάφορες μορφές, πίνακας κριτηρίων που βασίζονταν στην αρχή αυτή, συγκεκριμένα δε κατά τις αποφάσεις θέσπισης προγενέστερων προγραμμάτων-πλαισίων. Ο πίνακας αυτός κάλυπτε τα εξής θέματα:

- Κόστος και έκταση ερευνών, πέρα από τις δυνατότητες μιας μόνης χώρας, και ανάγκη συγκέντρωσης μιας «κρίσιμης μάζας» χρηματοδοτικών και ανθρωπίνων πόρων·
- Σημασία της συνεργασίας σε ό,τι αφορά το οικονομικό ζήτημα (οικονομίες κλίμακας) και τις ευμενείς επιπτώσεις της επί της ιδιωτικής έρευνας και της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας·
- Ανάγκη συνδυασμού συμπληρωματικών αρμοδιοτήτων που προσφέρουν διάφορες χώρες, ειδικότερα όταν πρόκειται για διεπιστημονικά προβλήματα και ανάγκη προσφυγής σε συγκριτικές μελέτες ευρωπαϊκής κλίμακας·
- Σχέσεις με τις προτεραιότητες και τα ενδιαφέροντα της Ένωσης καθώς και με την κοινοτική νομοθεσία και τις κοινοτικές πολιτικές, ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις, την κοινωνία της πληροφορίας, τη γεωργία, το περιβάλλον, την

ενέργεια, τις μεταφορές, την υγεία και τους καταναλωτές, την απασχόληση και τα κοινωνικά προβλήματα, την εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη και τα εσωτερικά θέματα, καθώς και τις εξωτερικές σχέσεις - το εμπόριο και την ανάπτυξη·

- Υπερεθνικός, αναγκαστικά, χαρακτήρας των ερευνών, λόγω της κλίμακας στην οποία τίθενται τα διάφορα προβλήματα (περιβάλλον) ή για λόγους επιστημονικούς (συγκριτικές μελέτες, επιδημιολογία).

2. ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Η εφαρμογή των κριτηρίων αυτών σε γενικό επίπεδο θα μπορούσε, για παράδειγμα, να οδηγήσει στην ενσωμάτωση, ανάλογα με τις εκάστοτε προτεραιότητες, ερευνητικών κλάδων όπως:

- Έρευνες «μετα-γονιδιατικές» και έρευνες σοβαρών ασθενειών, λόγω της έκτασης και της πολυπλοκότητας του έργου καθώς και λόγω της ανάγκης για την Ευρώπη να συμβάλει με αποτελεσματικό τρόπο στις διεθνείς προσπάθειες που καταβάλλονται σ' αυτόν τον τομέα·
- Οι νανοτεχνολογίες, ερευνητικός πολυκλαδικός τομέας έρευνας με πολλές εφαρμογές και επιπτώσεις·
- Οι έρευνες που απαιτούνται για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, σε συνδυασμό μάλιστα με την πρωτοβουλία *e- Europe*.
- Οι ερευνητικές και αναπτυξιακές εργασίες που μια χώρα ή μια επιχείρηση δεν θα μπορούσαν να εκτελέσουν μεμονωμένα στους τομείς της αεροναυπηγικής και του διαστήματος⁴, όπου σημειώνεται ισχυρότατος παγκόσμιος ανταγωνισμός·
- Οι έρευνες για υποστήριξη πολιτικών αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε τομείς που χαρακτηρίζονται από έντονες αβεβαιότητες και ρίσκα (συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής της αρχής της πρόληψης)·
- Οι έρευνες για την υποστήριξη κοινοτικών πολιτικών απαιτούμενων για την εμπέδωση ενός μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης με την ευρεία της έννοια.

Δεν πρόκειται ωστόσο εδώ παρά για παραδείγματα θεμάτων και τομέων με την ευρεία έννοια. Για κάθε μια από τις προκρινόμενες προτεραιότητες υπάρχει ανάγκη να εφαρμόζονται λεπτομερέστερα κριτήρια ώστε:

- Τα κριτήρια αυτά να χρησιμοποιούνται με προοπτικές όχι αποκλειστικά θετικής επιλογής αλλά και αρνητικής, καταδεικνύοντας ότι κάποιο ζήτημα αξίζει να εξετασθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί πιο αποτελεσματικά σε εθνικό επίπεδο·
- Να χρησιμοποιούνται για την ιεράρχηση προτεραιοτήτων, ανάλογα με τους στόχους.

Μια τέτοια μέθοδος θα επιτρέψει τη σωστή επιλογή των δράσεων που πρέπει να πραγματοποιηθούν σε διάφορα πεδία του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*».

Με το πνεύμα των «κεντρικών δράσεων» του 5ου Προγράμματος πλαισίου, οι διάφορες προτεραιότητες πρέπει να κινητοποιούν πρωτοβουλίες που συνδυάζουν δράσεις πολλών τύπων, και σε πολλούς τομείς (δράσεις έρευνας κάθε μορφής, καινοτομίες, υποδομές, ανθρόπιοι πόροι, κλπ).

⁴ Στην τελευταία περίπτωση, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ανακοίνωσης «Η Ευρώπη και το Διάστημα», COM(2000) 597.

Η υποστήριξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων (συμμετοχή σε από κοινού εκτέλεση εθνικών προγραμμάτων, δίκτυα μεγάλου κύρους και μεγάλα προγράμματα προσανατολισμένης έρευνας) θα πρέπει να επικεντρωθεί σε θέματα προτεραιότητας ομαδοποιημένα ανά μεγάλους τομείς. Θα προβλεφθούν όμως και ορισμένα μέσα για την αντιμετώπιση ειδικών αναγκών ευρισκομένων εκτός των τομέων αυτών ή συνδεδεμένων με αρκετούς από αυτούς.

Εξάλλου, μια μεγαλύτερη ελαστικότητα κατά την εσωτερική εκχώρηση των πόρων θα επιτρέψει προφανώς την αντιμετώπιση απροβλέπτων αναγκών που τυχόν εμφανίζονται κατά την εκτέλεση των προγραμμάτων.

Ενώ θα πρέπει να ικανοποιούνται τα κριτήρια που συνδέονται με την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, οι αναλαμβανόμενες δράσεις σε θέματα υποδομών, ανθρωπίνων πόρων, τεχνολογικής καινοτομίας, καθώς και σε διάφορα ζητήματα «επιστήμης, κοινωνίας και πολιτών», δεν θα περιορίζονται μόνον στους θεματικούς τομείς προτεραιότητας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ: ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Με την προοπτική εκπόνησης ενός νέου προγράμματος-πλαισίου, πραγματοποιήθηκαν πολλές αναλύσεις των δράσεων του παρελθόντος αλλά και των εν εξελίξει κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών. Τα σχετικά πορίσματα και διδάγματα σε σημαντικό ποσοστό συγκλίνουν.

1. Η ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

Με βάση τις δικές της αναλύσεις καθώς και τα πορίσματα των εκθέσεων αξιολόγησης των διαφόρων προγραμμάτων, μια ομάδα 11 ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων αξιολόγησε την εφαρμογή του προγράμματος-πλαισίου κατά τη διάρκεια των 5 τελευταίων ετών καθώς και τα αποτελέσματά του⁵.

Γενικά η ομάδα υπογραμμίζει:

- Την ανάγκη να τοποθετηθούν οι δράσεις έρευνας της Ένωσης στα ευρύτερα πλαίσια μιας πραγματικής πολιτικής ευρωπαϊκής έρευνας·
- Τον ρόλο που μπορεί να παίξει η Επιτροπή για να διευκολύνει την ανάδυση των ενδεδειγμένων πολιτικών σε επιστημονικά και τεχνολογικά ζητήματα καθώς και στο θέμα των καινοτομιών, συγκεκριμένα δε με την προοπτική της διεύρυνσης.

Οι εμπειρογνώμονες διαπιστώνουν ότι κατά το παρελθόν:

- Υπήρξαν ευνοϊκές επιπτώσεις από την επικέντρωση του προγράμματος-πλαισίου σε σχέδια ερευνητικής συνεργασίας από τα οποία «πολλά δεν θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν χωρίς το πρόγραμμα-πλαίσιο», και που «κάλυψαν κενά στην Ευρώπη επιτρέποντας στους πανεπιστημιακούς και βιομηχανικούς ερευνητές να πραγματοποιήσουν μαζί εργασίες εφαρμοσμένης φύσεως»·
- Παρουσιάζονταν συχνά διοικητικά προβλήματα, που ακόμη και σήμερα είναι εμφανή παρά τις καταβληθείσες προσπάθειες για την επίλυσή τους και υπήρχε ανάγκη επανεξέτασης των δομών και των διαδικασιών κατά τη διαχείριση του προγράμματος-πλαισίου.

Συνιστούν δε για το μέλλον:

- Τον σταθερό προσανατολισμό των δράσεων έρευνας της Ένωσης σε κατάλληλους στόχους από άποψη κοινωνική και οικονομική και τη συνεχή επίκληση της έννοιας «κεντρική δράση» ως μέσου ομαδοποίησης των προγραμμάτων·
- Την ενίσχυση των ερευνών που είναι απαραίτητες για την επίτευξη των στόχων των διαφόρων πολιτικών της Ένωσης·
- Την έμφαση στις υψηλές επιδόσεις και την ενίσχυσή τους, προσφέροντας στους καλύτερους ευρωπαίους επιστήμονες ένα πλαίσιο ερευνών στα όρια των πιο «παρακινδυνευμένων» γνώσεων, αλλά πλαίσιο που εν δυνάμει εγκυμονεί σημαντικά πλεονεκτήματα·
- Προσπάθεια για μεγαλύτερη ευελιξία, με την ικανοποιητικότερη χρησιμοποίηση των προσφερομένων από τη Συνθήκη μέσων και δυνατοτήτων.

⁵ Πενταετής αξιολόγηση των προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έκθεση της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του Joan Majo.

2. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Καθώς προβλέπεται στην απόφαση θέσπισης, η Επιτροπή, από την πλευρά της, εξέτασε το 5ο πρόγραμμα-πλαίσιο στα μισά της πορείας εκτέλεσής του.

Αυτό έγινε υπό το φως των δικών της παρατηρήσεων σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του 5ου προγράμματος-πλαισίου (με βάση τις εκθέσεις ετήσιας παρακολούθησης 1999), αλλά και επίσης:

- Με βάση τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και της Επιτροπής Περιφερειών·
- Με βάση τη συζήτηση στο Συμβούλιο, καθώς και στα κράτη μέλη (π.χ. έκθεση του γεροϋσιαστή Laffitte για το Office parlementaire français d'évaluation des choix scientifiques et technologiques).

Συνολικά, η Επιτροπή διατυπώνει την εξής εκτίμηση:

- Με τη σημερινή τους μορφή οι δράσεις της Ένωσης πλησιάζουν στα όρια των δυνατοτήτων εκτέλεσής τους. Το πρόγραμμα-πλαίσιο πρέπει επομένως να γίνει αντικείμενο σημαντικών διορθώσεων, τόσο σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό του όσο και τους τρόπους εκτέλεσής του·
- Πρέπει να εφαρμοστούν νέοι τύποι παρέμβασης και νέοι μηχανισμοί, για μεγαλύτερη ευελιξία και ταχύτητα εκτέλεσης, κρατώντας «το καλύτερο από το παρελθόν» (αρχή της συλλογικής έρευνας· επιθεώρηση εταίρων («peer review»)· υποστήριξη άλλων πολιτικών της Ένωσης)·
- Για να μπορέσει το πρόγραμμα πλαίσιο να παίξει τον ρόλο του στην ανάπτυξη του «Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας», θα πρέπει να δημιουργηθεί ισχυρότερος σύνδεσμος με τις εθνικές δραστηριότητες, συγκεκριμένα με την αξιολόγηση των διαφόρων προσφερομένων δυνατοτήτων από τη Συνθήκη·
- Για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, οι ερευνητικές προσπάθειες της Ένωσης πρέπει να επικεντρωθούν σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων και στόχων που δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν παρά μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσω δράσεων κρίσιμης μάζας·
- Για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και των στόχων αυτών, πρέπει να ληφθούν σαφώς υπόψη οι μεγάλες αλλαγές που έχουν επέλθει στον επιστημονικό, βιομηχανικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα μετά από την εκπόνηση του 5ου προγράμματος-πλαισίου, ιδίως δε με την ανάπτυξη της νέας άυλης οικονομίας και τον πολλαπλασιασμό των προβλημάτων (π.χ. διατροφική, βιομηχανική και περιβαλλοντική ασφάλεια) που έχουν σχέση με την κρατική ευθύνη
- Χρειάζονται νέα μέσα για την εφαρμογή δράσεων της Ένωσης στον τομέα της έρευνας, λόγω της έκτασης που έχουν λάβει οι δράσεις αυτές ώστε να μπορεί η Επιτροπή να επικεντρωθεί στη βασική αποστολή της, δηλαδή στο σχεδιασμό, την πρόταση, την ανάλυση και την παρακολούθησή τους.

Οι εν λόγω αρχές πρέπει να διέπουν τον σχεδιασμό και να καθοδηγούν την υλοποίηση του προσεχούς προγράμματος-πλαισίου.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Τα προγράμματα έρευνας της Ένωσης μέχρι σήμερα εκτελούνταν κυρίως μέσω σχεδίων περιορισμένου μεγέθους (700.000 ευρώ η παρέμβαση της Ένωσης, κατά μέσο όρο για το 4ο πρόγραμμα-πλαίσιο, 1,7 εκατ. ευρώ για το 5ο πρόγραμμα-πλαίσιο) και σύντομης διάρκειας (κατά μέσο όρο 3 χρόνια).

Τα σχέδια αυτά επιλέγονταν πάντα από την Επιτροπή μετά από δημόσιους διαγωνισμούς. Ο στόχος του «Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας» οδηγεί στην υιοθέτηση άλλων μορφών εφαρμογής της αρχής αυτής, καθώς και νέων τρόπων παρέμβασης.

Όμως τα ευρωπαϊκά προγράμματα έρευνας δεν πρέπει να είναι ξεκομμένα από τον περίγυρό τους αλλά να έχουν σχεδιαστεί και να εφαρμόζονται με την προοπτική στενών συνεργασιών μεταξύ κρατών μελών και Ένωσης.

Η προσαρμογή των μέσων του προγράμματος-πλαισίου προς τους στόχους του «Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας» υποθέτει στην πράξη πολλές παράλληλες εξελίξεις:

- Το πέρασμα από μια προσέγγιση επικεντρωμένη σε μεμονωμένα σχέδια σε μια ευρύτερη προσέγγιση που στηρίζεται σε συνδυασμό δράσεων, πράγμα που συνεπάγεται σε ορισμένες περιπτώσεις την εκπόνηση συνολικών πλάνων χρηματοδότησης, στα οποία η παρέμβαση της Ένωσης θα αντιπροσωπεύει μέρος μόνον ενός πολύ ευρύτερου μηχανισμού·
- Εξέλιξη προς την κατεύθυνση πιο διαμορφωτικών και μεγαλύτερης διάρκειας παρεμβάσεων (άνω των 4 ετών), υπό μορφή ενισχύσεων που βρίσκονται μεταξύ ενισχύσεων σχεδίων που χορηγούνται σήμερα και θεσμικών χρηματοδοτήσεων διαρκούς χαρακτήρα·
- Διεύρυνση ορισμένων δράσεων της Ένωσης με τη σημερινή τους μορφή (π.χ. σε θέματα κινητικότητας ή υποδομών) σε κάποιο επίπεδο που επιτρέπει την εμβάθυνση των επιπτώσεών τους και την ισχυρότερη επίδραση πάνω στις εθνικές πρωτοβουλίες·
- Χρησιμοποίηση μέσων «μεταβλητής γεωμετρίας» που προσφέρονται από τη Συνθήκη και δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμα, για επίτευξη μεγαλύτερης ευελιξίας ολοκληρών των προγραμμάτων.

Το σύνολο των μέσων και των τρόπων παρέμβασης πρέπει να έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των δημοσίων και ιδιωτικών ερευνητικών συστημάτων, της βασικής έρευνας, της προσανατολισμένης και βιομηχανικής έρευνας, και να συνυπολογίζονται και διάφορα προβλήματα υποδομής της ευρωπαϊκής έρευνας στην ευρύτερη έννοιά της. Τα μέσα και οι παρεμβάσεις πρέπει ακόμη να κατευθύνονται προς έρευνες συνδεδεμένες με τις ανάγκες πολιτικών αποφάσεων καθώς και σε έρευνες κοινωνικών επιστημών συνδεδεμένων με τους προς επίτευξη οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους.

Η προσφυγή σε ένα τέτοιο σύνολο δράσεων, στα πλαίσια των διαθεσίμων χρηματοδοτικών πόρων, θα είχε εξάλλου ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των μεγεθών των χρηματοδοτούμενων από την Ένωση δράσεων, ενώ θα απλοποιούνται και διευκολύνονται και οι διοικητικές διαδικασίες.

Οι τρόποι παρέμβασης θα μπορούσαν να είναι οι εξής:

1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Δικτύωση των εθνικών προγραμμάτων :

Η δικτύωση αυτή μπορεί να εξασφαλιστεί με τη βοήθεια δύο τύπων δράσης, διαφόρου έντασης :

- Συνέχιση και ενίσχυση του αμοιβαίου ανοίγματος των εθνικών προγραμμάτων από τα κράτη μέλη με την υποστήριξη της Επιτροπής, στα πλαίσια μιας ανοικτής μεθόδου συντονισμού όπως εκφράστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας στις 23-24 Μαρτίου·
- Συντονισμένη εκτέλεση εθνικών προγραμμάτων.
 - Η χρησιμοποίηση του συστήματος αυτού που προσφέρει ισχυρότερα μέσα ολοκλήρωσης μπορεί να ενθαρρυνθεί με την προσφυγή σε μια φόρμουλα συμμετοχής της Ένωσης σε προγράμματα έρευνας πολλών κρατών μελών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 169 της Συνθήκης.
 - Η φόρμουλα αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε τομείς και σε θέματα που κρίνεται ότι έχουν προτεραιότητα. Τα εθνικά προγράμματα που έτσι συνδέονται θα μπορούν να εφαρμόζονται μετά από κοινές ή συντονισμένες προσκλήσεις υποβολής προσφορών.
 - Η Ένωση θα αναλάβει τουλάχιστον τις δαπάνες που συνδέονται με τη συντονισμένη εκτέλεση των προγραμμάτων. Η οικονομική συμμετοχή της θα είναι μεγαλύτερη εκεί όπου τα προγράμματα είναι επιπλέον ανοικτά σε συμμετοχή ομάδων και οργανισμών από άλλες χώρες της Ένωσης ή συνδεδεμένων χωρών, μέχρι κάποιο επίπεδο που θα προσδιοριστεί.
 - Για τον καθορισμό των δράσεων αυτής της μορφής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα υπάρχοντα ή υπό συγκρότηση⁶ συστήματα συνεργασίας.

- **Δίκτυα μεγάλου κύρους :**

Η δικτύωση του δυναμικού μεγάλου κύρους, δημόσιου (π.χ. πανεπιστημιακών ομάδων) και ιδιωτικού, μπορεί να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα μέσω «κοινών προγραμμάτων δράσεως». Τέτοια προγράμματα, τάξεως μεγέθους δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ για διάρκεια ανώτερη από αυτή των σημερινών ερευνητικών σχεδίων, θα συνεπάγονται συγκεκριμένα:

- Τη θέσπιση κοινού προγράμματος εργασίας σε κάποιον τομέα που καλύπτει σημαντικό μέρος ή το σύνολο των δραστηριοτήτων των εν λόγω μονάδων, που μεθοδεύουν τη συμπληρωματικότητα των δράσεών τους και καταμερίζουν κάποιο συγκεκριμένο ποσοστό των εργασιών τους·
- Μια μίνιμουμ ανταλλαγή προσωπικού, για αρκετά σημαντικό χρονικό διάστημα, μεταξύ διαφόρων συνεργαζομένων ιδρυμάτων·
- Την εντατική χρησιμοποίηση μέσων πληροφορικής και ηλεκτρονικών δικτύων, καθώς και την ανάπτυξη διαλειτουργικών τρόπων εργασίας.

Τα δίκτυα μεγάλου κύρους πρέπει να είναι θεματικά, κλαδικά ή συχνά διακλαδικά, αφού πολλές από τις εξελίξεις εμφανίζονται στα όρια επαφής δεδομένων τομέων. Τα δίκτυα αυτά θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ιδίως ως πλαίσια για δράσεις βασικής

⁶ Π.χ. το σύστημα EUROCORES του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επιστημών, σήμερα υπό συγκρότηση.

έρευνας ή συμβατικότερου χαρακτήρα (ενδεχομένως «παρακινδυνευμένη» έρευνα), έρευνες που δεν πραγματοποιούνται υποχρεωτικά για την επίτευξη προκαθορισμένων αποτελεσμάτων.

– **Μεγάλα σχέδια προσανατολισμένης έρευνας :**

Μεγάλα σχέδια επιλεγμένων θεμάτων με προτεραιότητα, τάξης μεγέθους πολλών δεκάδων μέχρι πολλών εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ, τα σχέδια αυτά μπορεί να εκτελούνται από ομίλους επιχειρήσεων, πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων, με βάση συνολικά σχέδια χρηματοδότησης καθορισμένα εκ των προτέρων. Οι προτεινόμενες προτεραιότητες καθώς και η σύνθεση των ομίλων προσδιορίζονται με βάση κανόνες διαφάνειας (με την προσφυγή, ανάλογα με την περίπτωση, σε «peer review»).

Αντίθετα από την προηγούμενη περίπτωση, η παρέμβαση της Ένωσης θα συνδέεται με υποχρέωση παρουσίασης αποτελεσμάτων, δηλαδή των τεχνολογικών επιτευγμάτων και των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Η παρέμβαση αυτή θα αντιπροσωπεύει μεταβαλλόμενο ποσοστό του συνολικού κόστους, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του σχεδίου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτά τα μεγάλα σχέδια μπορεί να είναι συναρμολογήματα χωριστών σχεδίων έρευνας. Για δραστηριότητες βιομηχανικής έρευνας, θα μπορούσαν να πάρουν τη μορφή «τεχνολογικής πλατφόρμας», ως μέσου ολοκλήρωσης και κύρωσης ποικίλων τεχνολογιών, ιδιαίτερα υπό μορφή πρωτοτύπων. Θα ενθαρρυνθεί ο σχεδιασμός τέτοιων σχεδίων αν αποτελούν τμήματα ενός πολύ ευρύτερου συνόλου, που μπορεί επίσης να επωφεληθεί ενισχύσεων της πρωτοβουλίας EUREKA, ειδικότερα δε για θέματα που τοποθετούνται κοντά στην αγορά.

2. ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, «ΝΕΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ» ΚΑΙ ΜΜΕ

Σε συμμόρφωση με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ανακοίνωσης «*Η καινοτομία σε μια κοινωνία της γνώσης*»⁷ θα εξασφαλιστεί αυξημένη ευρωπαϊκή ενίσχυση σε περιφερειακές και εθνικές προσπάθειες στήριξης της τεχνολογικής καινοτομίας, της διάδοσης και της αξιοποίησης των γνώσεων και των ερευνητικών αποτελεσμάτων υπέρ και μέσα στις ΜΜΕ και ενθάρρυνση νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα μέσω των παρακάτω πρωτοβουλιών:

- Δράσεις «συλλογικής έρευνας», με την μορφή της ενίσχυσης ερευνών που πραγματοποιούνται σε συνεργασία διαφόρων εθνικών ή περιφερειακών κέντρων τεχνικής έρευνας, προς όφελος ευρωπαϊκών βιομηχανικών ενώσεων ή εθνικών ομίλων ενώσεων, σε θέματα που ενδιαφέρουν πολλές ΜΜΕ σε όλα τα κράτη μέλη. Στις πρωτοβουλίες αυτές μπορεί να προστεθούν, με νέες μορφές, δράσεις «εταιρικής έρευνας» ανταποκρινόμενες σε ανάγκες μικρού αριθμού ΜΜΕ διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών.
- Ενίσχυση δράσεων σε θέματα οικονομικά και τεχνολογικά: συγκέντρωση, επεξεργασία και διάδοση πληροφοριών που έχουν ενδιαφέρον για τις ΜΜΕ, για παράδειγμα σε ό,τι αφορά τις τάσεις της αγοράς και τις τεχνολογικές εξελίξεις·
- Δράσεις ενίσχυσης των πρωτοβουλιών δικτύωσης ερευνητών, επιχειρηματιών και οικονομικών παραγόντων, καθώς και ενίσχυσης για τη δημιουργία κερδοφόρων

⁷ COM(2000) 567.

μονάδων («spin-offs») από τα πανεπιστήμια και για την ανάπτυξη «φωλεών» τεχνολογικών επιχειρήσεων.

Οι παραπάνω πρωτοβουλίες πρέπει κατά το δυνατόν να υλοποιούνται στα πλαίσια συνολικών σχεδίων δράσης τα οποία προσελκύουν, ανάλογα με την περίπτωση, χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων και βιομηχανικών ενώσεων, εθνικών προγραμμάτων καινοτομίας, καθώς και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του EUREKA.

3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η ενίσχυση της Ένωσης στις υποδομές έρευνας πρέπει να αυξηθεί και να διαφοροποιηθεί.

Η Ένωση προσφέρει σήμερα ειδική ενίσχυση για την υπερεθνική πρόσβαση ορισμένων υποδομών που χρησιμοποιούνται σε αυτήν. Η ενίσχυση αυτή πρέπει να αυξηθεί και να επεκταθεί και σε άλλες δραστηριότητες που εκτελούνται σε υπάρχουσες υποδομές των κρατών μελών οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες ευρωπαϊκής κλίμακας, στα πλαίσια συμφωνιών συνεργασίας, ορισμένης χρονικής διάρκειας, οι οποίες έχουν συναφθεί μεταξύ αυτών και της Κοινότητας.

Προκειμένου για νέες υποδομές ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος που θα κριθεί σκόπιμο να δημιουργηθούν στην Ένωση, η τελευταία θα μπορούσε να αναλάβει ένα περιορισμένο μέρος των δαπανών σχεδιασμού και κατασκευής, π.χ. με τη συγχρηματοδότηση μελετών σκοπιμότητας.

Αυτό θα μπορούσε να γίνει αναγκαστικά στα πλαίσια χρηματοδοτικών μηχανισμών που συνδυάζουν ταμεία εθνικής και περιφερειακής προέλευσης, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, τα Διαρθρωτικά ταμεία, τις επιχειρήσεις-χρήστες, καθώς και ιδιωτικά ιδρύματα.

Μια ανάλογη προσέγγιση μπορεί να μεθοδευτεί για τη στήριξη του σχεδιασμού και της αξιοποίησης, από διάφορες επιστημονικές κοινότητες, των ηλεκτρονικών δικτύων υψηλής ταχύτητας, για ερευνητικούς σκοπούς.

4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η ειδική σημασία του θέματος αυτού για την εγκαθίδρυση του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*» επιβάλλει την ουσιαστική αύξηση του αριθμού υποτροφιών κινητικότητας για ερευνητές των χωρών της Ένωσης, των υποψηφίων χωρών και τρίτων χωρών.

Μαζί με τις ανάγκες επιμόρφωσης - αρχικής και συνεχούς - οι δράσεις για αυξημένη κινητικότητα ερευνητών πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και άλλες κατηγορίες αναγκών. Θα μπορούσε λόγω χάρη να συσταθεί κάποιο σύστημα υποτροφιών για τη μεταφορά γνώσεων και τεχνολογιών, ιδίως προς τις ΜΜΕ.

Πρέπει να ξεκινήσουν επίσης διάφορες πρωτοβουλίες προώθησης της επιστημονικής και τεχνικής απασχόλησης στην Ευρώπη. Οι δράσεις για ενισχυμένη παρουσία γυναικών σε όλα τα επίπεδα της επιστημονικής σταδιοδρομίας πρέπει να υποστηριχθούν. Πρέπει επίσης να μεθοδευτούν και ειδικές δράσεις που ενθαρρύνουν τους νέους να αναλάβουν επιστημονικές σπουδές και να ασχοληθούν γενικότερα με την έρευνα.

Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη διεύρυνση των δεξιοτήτων και των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού που χρειάζονται σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση.

Για να μπορέσει η Ευρώπη να διατηρηθεί στην αιχμή των γνώσεων, κυρίως σε αναδυόμενους κλάδους, θα πρέπει επίσης να δημιουργηθεί κάποιο σύστημα υποστήριξης καταξιωμένων ομάδων, π.χ. αποτελούμενων από επιστημονικές προσωπικότητες υψηλού επιπέδου, και να υποστηριχθούν ερευνητικά στοχαστικά σχέδια, εκτελούμενα σε εταιρική σχέση περιορισμένης έκτασης.

5 ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εντάσσεται μια σειρά δραστηριοτήτων ειδικότερα προοριζομένων να βοηθήσουν, ιδίως στη συνέχεια των πορισμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας στις 23-24 Μαρτίου, στην προσαρμογή των ερευνητικών πολιτικών και δράσεων προς τις ανάγκες της κοινωνίας αλλά και να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές συνέπειες της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου.

Εκτελούμενες προσφεύγοντας, όπου χρειάζεται, στα διάφορα μέσα και παρεμβάσεις που αναφέρονται παραπάνω οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

– **Υποστήριξη πολιτικών αποφάσεων και ευρωπαϊκό σύστημα επιστημονικής αναφοράς :**

Δράσεις υποστήριξης των πολιτικών αποφάσεων, ειδικότερα για την εφαρμογή της αρχής της πρόληψης και της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και, στα πλαίσια αυτά, για την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού συστήματος επιστημονικής αναφοράς: ειδικές έρευνες, δράσεις κύρωσης δοκιμασιών και προκανονιστικών μέτρων, ανάπτυξη δυνατοτήτων πρόληψης και κινητοποίησης σε περιπτώσεις κινδύνων, οργάνωση τεχνικής εμπειρίας, πρωτοβουλίες συνεργασίας ενδιαφερομένων μερών, δράσεις διάδοσης πληροφοριών και γνώσεων.

Οι δράσεις αυτές θα εκτελούνται από δίκτυα εθνικών ερευνητικών οργανισμών ή ειδικευμένων ιδρυμάτων στα κράτη μέλη, με τα οποία θα συνεργάζεται το Κοινό Κέντρο Ερευνών σε ειδικούς τομείς της αρμοδιότητάς του.

Οι δράσεις αυτές θα εκτελούνται επίσης σε συνεργασία με τα όργανα της μελλοντικής «Ευρωπαϊκής Αρχής για τη Διατροφή».

– **Έρευνα και ανάγκες της κοινωνίας :**

Ερευνητικές δραστηριότητες στις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες και στις επιστήμες του ανθρώπου σε θέματα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και σε ζητήματα ευρωπαϊκής κλίμακας. Συνδυασμένες εργασίες προοπτικής και ανάλυσης, «παρατηρητήρια» ερευνητικής πολιτικής και αξιολόγησης τεχνολογικού ρίσκου.

– **Διάλογος «επιστήμης/κοινωνίας»**

Πρωτοβουλίες για την οργάνωση επαφών μεταξύ ερευνητών, επιχειρηματιών, πολιτικών παραγόντων και πολιτών («Συνέδρια πολιτών» σε ευρωπαϊκή κλίμακα κλπ). Πρωτοβουλίες για την καλύτερη γνώση της επιστήμης και της τεχνολογίας εκ μέρους του κοινού: υποστήριξη συνεργασιών και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ μουσείων και κέντρων επιστημονικής παιδείας, σχολείων, σταθμών τηλεόρασης, περιοδικών και εκδοτικών οίκων. «Ευρωπαϊκή εβδομάδα της επιστήμης».

– **Γυναίκα και επιστήμη :**

Ενίσχυση των προσπαθειών που έχουν αναληφθεί για την αυξημένη συμμετοχή γυναικών στην ευρωπαϊκή έρευνα, βελτιώνοντας τη γνώση των μηχανισμών που προκαλούν την περιορισμένη εκπροσώπησή τους στον τομέα αυτόν και αναίρεση των σχετικών εμποδίων. Ενίσχυση των εν εξελίξει δράσεων για την καλύτερη συνειδητοποίηση των ειδικών αναγκών της γυναίκας αλλά και της διάστασης του «φύλου» στις εθνικές και κοινοτικές δράσεις έρευνας.

– **Δεοντολογική ηθική :**

Ειδικές έρευνες και δικτύωση των ιδρυμάτων και των εθνικών δραστηριοτήτων στον τομέα αυτόν.

ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η εφαρμογή των προγραμμάτων έρευνας της Ένωσης έγκειται σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές που εγγυώνται αφενός την ποιότητα των εκτελουμένων ερευνών με την υποστήριξη της Ένωσης και αφετέρου την αξιοπιστία της δράσης της. Πρόκειται ειδικότερα για τον κανόνα επιλογής σχεδίων βάσει δημοσίων διαγωνισμών, καθώς και για την αρχή της αξιολόγησης των προτάσεων μέσω ενός μηχανισμού «peer review».

Οι αρχές αυτές πρέπει να τηρούνται πιστά. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις, χρειάζονται ορισμένες διευθετήσεις προσαρμογής προς αυτά που εφαρμόζονται σήμερα. Η λογική σχετικά με την εφαρμογή δράσεων σε θέματα δικτύων μεγάλου κύρους, μεγάλων σχεδίων προσανατολισμένης έρευνας και υποδομών, οδηγεί π.χ. στη δυνατότητα προκήρυξης ανταγωνισμού και διαγωνισμών διαφορετικών ως προς τον χαρακτήρα τους από αυτούς που αφορούν κλασσικές έρευνες.

Για τη διαχείριση των προγραμμάτων έρευνας της Ένωσης δύο είναι οι όροι που πρέπει να προσδιορίζουν την εξέλιξή τους.

Πρώτον, νέοι τρόποι διαχείρισης προκύπτουν φυσικά από νέους τρόπους προτεινομένων παρεμβάσεων. Η φύση των σκοπούμενων δράσεων σε πολλούς τομείς οδηγεί έτσι στην ιδέα εκτέλεσης ομαδοποιημένων δράσεων μεγάλης έκτασης από τους ερευνητές, κατά τρόπο τεχνικά αυτόνομο. Πρόκειται συγκεκριμένα για:

- «Προγράμματα δράσεων» που συνδέονται με τη λειτουργία ερευνητικών δικτύων μεγάλου κύρους·
- Μεγάλα σχέδια προσανατολισμένης έρευνας·
- Σχέδια συλλογικής έρευνας που εκτελούνται προς όφελος πολλών ΜΜΕ·
- Δραστηριότητες σε θέματα ερευνητικών υποδομών, εκτελούμενες στα πλαίσια συμφωνιών σύνδεσης με την Κοινότητα·
- Υποτροφίες κινητικότητας ερευνητών που χορηγούνται μέσω του μηχανισμού «υποτροφίες υποδοχής». Πρόκειται για ανάθεση σε ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια ή επιχειρήσεις, ορισμένων υποτροφιών των οποίων την εκχώρηση και διαχείριση επιφορτίζονται τα ίδια τα ιδρύματα, με ανεξάρτητο τρόπο και με προκαθορισμένα κριτήρια.

Η διαχείριση των δραστηριοτήτων που εκτελούνται συντονισμένα στα πλαίσια εθνικών προγραμμάτων, στα οποία συμμετέχει η Ένωση, διεκπεραιώνεται εξ ορισμού στον κόλπο αυτών των προγραμμάτων. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή εξασφαλίζουν μαζί την παρακολούθηση της εκτέλεσής τους.

Ανεξάρτητα από τις συνέπειες της εφαρμογής του σχεδίου «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας», ορισμένες εκτιμήσεις οδηγούν εξάλλου προς την κατεύθυνση της «εξωτερίκευσης» ορισμένων εργασιών που σήμερα έχουν αναληφθεί από την Επιτροπή, σε ευθυγράμμιση με τη γενικότερη πολιτική της στον τομέα αυτόν.

Οι εκτιμήσεις αυτές ανακύπτουν αφενός λόγω των ορίων στα οποία έχουν φτάσει οι δράσεις της Ένωσης στις σημερινές συνθήκες εκτέλεσής τους (όρια που φωτίστηκαν σε διάφορες εκθέσεις αξιολόγησης), αφετέρου λόγω της ανάγκης να ξαναεπικεντρωθεί η Επιτροπή στα βασικά της καθήκοντα, πράγμα που αποτελεί ένα από τα κεντρικά στοιχεία της μεταρρύθμισης της Επιτροπής, σήμερα σε εξέλιξη.

Με το πνεύμα αυτό, η διαχείριση ενδεχομένων δράσεων «εταιρικής έρευνας» για τις ΜΜΕ, καθώς και των «ατομικών υποτροφιών», θα μπορούσε να ανατεθεί σε δημόσιους κοινοτικούς φορείς εξειδικευμένους για τον σκοπό αυτόν, του τύπου «εκτελεστικοί φορείς».

Σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες του Κοινού Κέντρου Ερευνών, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της νέας αποστολής του και με τα πορίσματα της Έκθεσης Αξιολόγησης του (“panel Davignon”), οι προσπάθειες αυτές θα επικεντρωθούν σε δραστηριότητες επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης για την υλοποίηση των κοινοτικών πολιτικών και των πολιτικών αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι δραστηριότητες αυτές εμπίπτουν στους τομείς όπου το ΚΚΕρ, εργαζόμενο όλο και περισσότερο σε συνεργασία με εθνικούς και ιδιωτικούς οργανισμούς, μπορεί να προσφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία λόγω των αρμοδιοτήτων του και της θεσμικής του υπόστασης.

ΤΑ ΠΡΟΣΕΧΗ ΣΤΑΔΙΑ

Οι κατευθυντήριες γραμμές που παρουσιάζονται παραπάνω σε ό,τι αφορά τους στόχους, τις προτεραιότητες και τα κριτήρια, τα μέσα και τα όργανα εφαρμογής μελλοντικών δράσεων της Ένωσης στον τομέα της έρευνας, καθορίστηκαν ανάλογα με τον προς επίτευξη στόχο: να συμβάλουν, σε συνδυασμό με άλλες δράσεις της Ένωσης και άλλες ευρωπαϊκές ή εθνικές πρωτοβουλίες, στην εγκαθίδρυση του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*».

Αυτό συνεπάγεται πράγματι την ανάληψη πρωτοβουλιών σε πολλά επίπεδα και σε πολλούς τομείς. Θα παρουσιαστούν προσεχώς προτάσεις και αναλύσεις (Ανακοινώσεις της Επιτροπής ή έγγραφα εργασίας χωρίς δημοσιονομικά στοιχεία) στα εξής θέματα:

- Εκ παραλλήλου (περίπου) με το παρόν έγγραφο:
 - Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για το διάστημα·
 - Μια αξιολόγηση επιδόσεων ("Benchmarking"): μεθοδολογία και δείκτες (έγγραφο εργασίας)·
 - Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες.
- Μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2000:
 - Υποδομές έρευνας·
 - Χαρτογράφηση της έρευνας μεγάλου κύρους (έγγραφο εργασίας).
- Μέχρι το 1ο εξάμηνο του 2001 :
 - Ανθρώπινοι πόροι και κινητικότητα·
 - Περιφερειακή διάσταση·
 - Άνοιγμα στον υπόλοιπο κόσμο.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις δράσεις υποστήριξης της έρευνας στην Ένωση, οι πρώτες πρωτοβουλίες έχουν ξεκινήσει ή θα ξεκινήσουν σύντομα για την προσαρμογή των εν εξελίξει δράσεων στις κατευθυντήριες γραμμές του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*», κατά το μέτρο που αυτό είναι δυνατό και στα πλαίσια των υπαρχόντων προγραμμάτων.

Προς το παρόν, θα ληφθούν μέτρα απλούστευσης των διαδικασιών και σημαντικής διεύρυνσης των μεγεθών των σχεδίων, αυξάνοντας τα χρηματοδοτικά όρια, στους κόλπους του 5ου Προγράμματος-πλαισίου. Η Επιτροπή θα εξετάσει το σημερινό νομοθετικό σύστημα προκειμένου να επιφέρει απλοποιήσεις αλλά και να προτείνει πιθανούς μηχανισμούς κατ' αποκοπή χρηματοδοτήσεων ανάλογα με τα επιτυγχανόμενα αποτελέσματα.

Βραχυπρόθεσμα, πρέπει να σημειωθεί συγκεκριμένα:

- Η προσεχής τροποποίηση των «προγραμμάτων εργασίας» πολλών ερευνητικών προγραμμάτων, ώστε να μπορέσουν να εφαρμοστούν δράσεις για την εντονότερη αξιοποίηση των ηλεκτρονικών δικτύων μεγάλης ισχύος από διάφορες επιστημονικές κοινότητες, ιδίως βάσει της έννοιας του «GRID» της κατανεμημένης υπερυπολογιστικής υποδομής·
- Η προβλεπόμενη εφαρμογή, σε πολλά προγράμματα, της έννοιας του «ολοκληρωμένου σχεδίου», του οποίου αρχή είναι η ομαδοποίηση («clustering») των σχεδίων έρευνας, των δραστηριοτήτων συντονισμού και των επιμορφωτικών υποτροφιών σε ένα κατάλληλο σύνολο·
- Το προαγγελθέν ξεκίνημα πρωτοβουλίας με θέμα τη μελέτη των γονιδιωμάτων, που συνεπάγεται την εκτέλεση μικρού αριθμού «ολοκληρωμένων σχεδίων» και μιας

πρόσθετης προσπάθειας σε θέματα ερευνητικών υποδομών, καθώς και δράσεων στους τομείς των νανοτεχνολογιών και της καταπολέμησης ασθενειών, σε διεθνή πλαίσια.

Μεσοπρόθεσμα, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν πιλοτικές δράσεις δικτύωσης ορισμένων κέντρων μεγάλου κύρους σε τομείς προτεραιότητας και σε κλίμακα επιτρεπόμενη από το 5ο Πρόγραμμα-πλαίσιο.

Ωστόσο, μόνο με το προσεχές Πρόγραμμα-πλαίσιο θα μπορέσουν να μετατραπούν σε πράξη της Ένωσης οι στόχοι του «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*».

Όπως υπογραμμίστηκε στην αρχή της παρούσας Ανακοίνωσης, η παρουσίαση των κατευθυντηρίων γραμμών που περιγράφονται εδώ, ανοίγει μια διαδικασία που προορίζεται να συνεχιστεί και να αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια των προσεχών μηνών.

Οι διακυμάνσεις της ερευνητικής πολιτικής της Ένωσης που συνδέονται με τις εδώ παρουσιαζόμενες κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο αξιολογήσεων ex-ante των οποίων η παρούσα Ανακοίνωση αποτελεί ταυτόχρονα προϊόν και συνιστώσα.

Θα πρέπει επίσης και κυρίως να οδηγήσουν σε εμπεριστατωμένες συζητήσεις.

Πρέπει να ξεκινήσει γρήγορα η συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο καθώς και μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών.

Επιβάλλεται ακόμη να ξεκινήσει ο διάλογος με τις υποψήφιες χώρες που θα κληθούν να συνεργαστούν πλήρως στο μελλοντικό Πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα, όπως ακριβώς συμμετέχουν ήδη στο τρέχον Πρόγραμμα-πλαίσιο.

Αν οι σκοπούμενες δράσεις για την εφαρμογή του προσεχούς Προγράμματος-πλαισίου μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην ανάπτυξη μιας πραγματικής σύμπραξης Ένωσης και κρατών μελών, από την άλλη μεριά σύντονες κοινές προσπάθειες προετοιμασίας, πρέπει να έχουν προηγηθεί της έναρξης των εργασιών.

Οι προετοιμασίες πρέπει ήδη να έχουν προχωρήσει αρκετά κατά τη στιγμή που η Επιτροπή θα παρουσιάσει την επίσημη πρόταση για το Πρόγραμμα-πλαίσιο, το πρώτο τρίμηνο του 2001 έτσι ώστε να διευκολυνθεί η λήψη νομοθετικών αποφάσεων.

Η δημιουργία ενός «*Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας*» θα έχει πολλές επωφελείς επιπτώσεις για την Ένωση και τα κράτη μέλη, την επιστημονική κοινότητα, τη βιομηχανία και τους ευρωπαίους πολίτες. Η εμπέδωσή του θα απαιτήσει συντονισμένες προσπάθειες όλων. Ο Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας δεν θα γίνει δυνατό να προχωρήσει αποτελεσματικά παρά μόνο πάνω στη βάση ενός υγιούς διαλόγου αναφορικά με τους προς επίτευξη στόχους και τα μέσα που πρέπει να κινητοποιηθούν για την επίτευξή τους.